

Тема:

Зустріч керівництва НААУ з експертами Ради Європи з приводу проекту змін до закону про адвокатуру

с. 3

НААУ звертається до Президента України із закликом зупинити тіньову реформу адвокатури

с. 3

Резолюція РАУ: тіньова реформа адвокатури є втручанням в адвокатське самоврядування

с. 5

НААУ звернулася до ПАРЕ з приводу спроб знищити незалежну адвокатуру через кулуарно розроблений закон

с. 9

МИХАЙЛО ДОРУНДЯК, АДВОКАТ, ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ, МЕЦЕНАТ (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

1 жовтня 2017 року минуло 160 років від дня народження одного з провідних адвокатів та громадсько-політичних діячів кінця XIX — початку XX ст. Михайла Дорундяка. Його вагомий внесок у культурно-національне відродження галицького Поділля цього періоду, зокрема Борщівщини (Тернопільщина), важко переоцінити. Саме завдяки адвокату М. Дорундюку у цьому повіті з'явилися читальні товариства «Просвіта», позичкова каса для селян і міщан, інститут «Руський Народний Дім», який став осередком економічного та культурно-освітнього життя повіту. За ініціативи та фінансової підтримки адвоката Михайла Дорундяка у місті Борщеві було збудовано у 1909 році «Народний Дім», який став архітектурною окрасою міста, український повітовий банк «Повітове кредитове товариство», міську бібліотеку. Адвокат підтримував аматорський драматичний гурток, низку інших товариств і організацій.

ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

Михайло Дорундяк народився 1 жовтня 1857 року у с. Кийданч, що на Коломийщині, у сім'ї середньозаможного селянина Григорія Дорундяка. Початкову освіту здобув у двокласній народній школі сусіднього села Сопова, згодом навчався у народній школі у містечку Коломиї. Далі продовжив навчання у Коломийській гімназії, де заробляв на життя уроками репетиторства своїм однокласникам. На подальшу освіту батько не мав статків, але здібний юнак склав на «відмінно» випускний іспит у 1877 році і отримав стипендію з фонду львівського єпископа Самуеля Гловінського, що призначалася для подальшого навчання обдарованої незаможної молоді у вищих школах. Таким чином Михайлові Дорундюку відкрився шлях до університетської освіти на факультеті права у Відні.

У студентські роки майбутній адвокат розпочав активну громадську діяльність. У цей час він вступив до так званого українського студентського братства «Січ». Разом з іншими студентами — українцями, що влилися в лави товариства, брав активну участь у житті організації, а також посів провідне місце серед представників молодшої генерації січовиків.

Після закінчення університету з 1882 по 1892 рік М. Дорундяк зайняв посаду адвокатського кандидата у адвокатських канцеляріях Косова, Городенки, оскільки цього вимагало Положення щодо осіб, які хотіли отримати свідоцтво на право заняття адвокатською діяльністю. Як конціпієнт (помічник) працював в адвокатській конторі свого свояка — адвоката Теофіла Окуневського. Крім безпосередньої роботи помічника, він цікавився життям простого люду, активно займався просвітницькою та організаційною діяльністю.

Михайло Дорундяк у докторантурі Чернівецького університету (1891 р.) здобув ступінь доктора права та в 1893 році склав адвокатський іспит у Львові. Цього ж року М. Дорундяк одружився з Емілією Окуневською, проте дружина померла рік потому, під час пологів. Ця втрата також відіграла важливу роль у виборі подальшого місця праці адвоката. Пройшовши всі щаблі кандидата до адвокатури, доктор М. Дорундяк як більшість українських адвокатів для фахової самореалізації обрав провінційне містечко. 7 липня 1894 року він прибув до Борщева. У своїх спогадах про Борщівщину напередодні Першої світової війни інженер Іван Романюк писав: «Організаційна праця почалася тут із приходом

першого українського адвоката в Борщівщині д-ра Михайла Дорундяка, що відкрив у Борщеві свою адвокатську канцелярію на початку 90-х років XIX ст. До його прибуття повіт був під впливом москвофільства».

Адвокат М. Дорундяк відіграв важливу роль в історії Борщівщини. Його особливий талант співпрацювати з людьми дозволив йому заручитися підтримкою свідомої тамтешньої інтелігенції та духовенства. Саме завдяки адвокату і його активній праці почали з'являтися в селах читальні товариства «Просвіта». Він часто особисто виїжджав в села з доповідями, рефератами, виголошував промови, закликав мешканців краю до просвітницької та економічної співпраці.

У цілому на плечі М. Дорундяка як голови читальні ліг основний тягар з підготовки певної документації. Він упорядкував все діловодство місцевої філії товариства. Разом з мешканцями краю організував при читальні позичкову касу для селян і міщан, щоб у подальшому залучити їх як членів читальні. Усі ці справи він вів безкоштовно.

У 1891 році у м. Борщеві за сприяння адвоката М. Дорундяка було відкрито бібліотеку, яка стала гордістю і просвітницько-культурною основою для формування світогляду тодішнього українця. Тому, в подальшому, як керівник «Просвіти» він виділяв значні кошти для поповнення бібліотечного фонду і вважав «<...> видатки на читальню бібліотеку разом з рухом бібліотечним є мірилом розвою бібліотеки і інтелігентності її членів, порукою розвиваючої читальні, що принесе в недалекій будучності <...> якнайкращі овочі». Адвокат за власні кошти придбав багато книг, неодноразово звертався до відомих людей з метою посприяти в отриманні українських видань наукового, літературного змісту. Цей факт підтверджує один із листів М. Дорундяка до Івана Франка, датований 1896 роком, в якому він просив по можливості передати для борщівської бібліотеки «дотеперішні зшитки» «Життя і Слова».

Значущою була підтримка М. Дорундяком аматорського драматичного гуртка при читальні. Зокрема, за власні кошти він придбав нову сцену. За активну позицію та значні заслуги перед Товариством «Просвіта» його удостоїли звання почесного члена Товариства.

Крім «Просвіти», адвокат М. Дорундяк взяв участь у заснуванні 1896 році на Борщівщині інституту «Руський Народний Дім». Ця інституція була своєрідним осередком економічного і культурно-просвітницького життя українців повіту. На установчих зборах Товари-

ства його обрали заступником голови інституту. В подальшому М. Дорундяк брав активну участь в будівництві власного приміщення цієї інституції, зокрема очолив комітет його побудови, був автором статуту, впорядкував все діловодство. Завдяки зусиллям М. Дорундяка було розпочато збір коштів для поповнення будівничого фонду, проводилися концерти, фестини, благодійні вистави. Значну фінансову допомогу для будівництва «Народного Дому» надала «Просвіта» під головуванням М. Дорундяка, він особисто вніс більш як десять тисяч крон на будівництво. Цю найбільшу архітектурну окрасу Борщева було споруджено і освячено 9 червня 1909 року.

Адвокат Михайло Дорундяк стояв біля витоків створення першого українського повітового банку — «Повітове Кредитове товариство», який діяв при «Народному Домі». Він особисто очолив дирекцію банку. Завдяки старанням адвоката в Борщеві вдалося заснувати філію львівського економічного товариства «Народна торгівля». Також відома спонсорська допомога адвоката для дітей незаможних селян, які навчалися у гімназіях. М. Дорундяк «...сам бідувавши в школах і розуміючи ціну інтелігенції для свого народу, підмогав у школах бідну молодіж і скількох бідних хлопців мужицьких утримував власним коштом по гімназіях».

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Формування політичних поглядів адвоката відбувалося в українському національно-патріотичному середовищі, а активна громадська діяльність на борщівських теренах сприяла поширенню авторитету молодого адвоката серед простого населення. Це підтверджує той факт, що на виборах до Галицького сейму в 1895 році українці повіту висунули його своїм кандидатом. Під час виборів М. Дорундяк отримав майже половину голосів і поразку. Поразка на виборах дала розуміння, що для подальшої політичної перемоги українців повіту потрібна нова політична сила. Тому на початку 1896 року було створене «Повітове товариство політичне в Борщеві», воно поклало початок першим організованим політичним акціям, члени якого брали активну участь у передвиборних кампаніях, що неабияк допомагало українським кандидатам від повіту у парламентських і сеймових виборах. Так, у 1906 році адвокат Михайло Дорундяк був обраний членом повітової Ради. М. Дорундяк був членом Української національно-демократичної партії, яка

заснована 26.12.1899 р. у м. Львів. Беручи участь у таємній нараді, він увійшов до складу «Ширшого Народного комітету», що свідчило про його авторитет серед галицького політикуму.

Михайло Дорундяк підтримував тісні контакти з найвизначнішими діячами того часу. Із самого початку бурхливої діяльності на політичній, громадсько-просвітницькій ниві він тісно співпрацював з такими провідниками українства, як Кость Левицький, Юліан Романчук, Роман Ярославич, Сильвестр Лепкий, Михайло Грушевський, Мелітон Бучинський, Іван Франко, митрополит Андрей Шептицький та інші.

Під час свого неодноразового перебування у Борщеві відомий письменник Іван Франко зустрічався з громадсько-культурними діячами — адвокатом Михайлом Дорундяком, його помічником Єронімом Калитовським та лікарем Романом Ярославичем. Пізніше М. Дорундяк вів активне листування з письменником, зустрічався з ним на партійних зборах.

Перше знайомство Михайла Дорундяка з Михайлом Грушевським відбулося у листопаді 1896 року на відкритті читальні в с. Бурдяківці. Там відомий історик познайомився з «борщівською елітою», серед якої чільне місце займали М. Дорундяк і його помічник Є. Калитовський. Пізніше вчений неодноразово спілкувався з ними.

Адвокати Михайло Дорундяк, Теофіл Окуневський, Євген Олесницький разом з Михайлом Грушевським увійшли до Ювілейного комітету зі святкування 25-річчя літературної творчості Івана Франка. Збереглося два листи Михайла Дорундяка до Михайла Грушевського, написані в 1898 році, в яких він ділився своїми переживаннями, що були пов'язані з підготовкою свята.

АДВОКАТСКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Михайло Дорундяк — яскравий представник плеяди діячів «Адвокатської доби» XIX — XX ст., характерними рисами якої була діяльність її представників на всіх ділянках суспільного життя, просвіта населення, економічна діяльність і меценатство, а також активна адвокатська діяльність. Ще на початку своєї професійної діяльності він, як і багато інших адвокатів-народовців, займався правовою просвітою простого населення. Шляхом особистих зустрічей і чисельних бесід передавав знання пересічним українцям про їхні права та уміння їх використовувати. Виїжджаючи на віча по селах, він проводив роз'яснення прав та свобод

українців, передбачених чинним законодавством Австро-Угорщини. Уміння переконливо й доступно пояснювати складні правові та політичні питання сприяло поширенню авторитету молодого адвоката. Приїхавши на Борщівщину і відкривши тут свою канцелярію, він «<...> давав раду усім тим найрізнішим «кривдам людським», з якими до нього удавалися люди <...>». Тут він займався повсякденними справами адвоката: допомагав юридично оформлювати майнові документи, декларації про поділ спадщини та інші.

Михайло Дорундяк був відомим адвокатом у цивільних справах. Він був автором низки статутів товариств, які за його ініціативи з'явилися на Борщівських теренах. Вище вже згадувалося про його роль у створенні інституції «Народного Дому в Борщеві». Він став автором статуту 1897 року — першої конституції товариства. Це був один із найдемократичніших статутів за всю історію існування інституції (усього їх було три). У його написанні М. Дорундяк використав досвід Львівського, Перемишлянського «Народних Домів». Мета його діяльності полягала у тому, щоб «<...> ширити просвіту, добробит і норевстенність межи народом, плекати і підперати питому науку, штуку і літературу, двигати і розвивати рільництво, торгівлю, ремесло і промисел, словом усі галузі економії, а таким чином дбати взагалі про полудшення так морального, як матеріального биту руского народу». У другому параграфі статуту прописувалися завдання, які мали правове підґрунтя. З-поміж них: «побудувати у Борщеві «Дім народний» з відповідною салею для представлень драматичних», «отворити и удержувати для Членів Товариства комнати для читання, бібліотеку і випозичальню книжок...», «устроювати виклади і відчити літературно-наукові, продукції вокально-музикальні <...>», «завести школу співу і музики <...>», «основувати і удержувати бурсу для рускої молодежи <...>», «основувати і удержувати для рускої молодежи науково-руководильничу школу <...> або відповідну школу руководильничо-промислоу... школу рільничо-господарську <...>», «причинюватися до розвою рільництва, огородництва, садівництва, пчільництва і промислу домового <...>», «опікувати ся рускою молодежію ремісничою і гандлевою через матеріальне запомаганне бідних руских дітей міста Борщева і повіту, термінуючих у ремісників і купців <...>», «в справах економічнопросвітних <...> скликувати публічні віча, рішати резолюції і висила-

ти петиції, уряджувати господарсько-промислові вистави і уділяти премії», «спомогати рускі пожиточні видавництва народно-просвітнього і практично-економічного змісту», «заложити і удержувати музей етнографічний, історичний або природничий <...> з особливим увзглядненням матеріалів повіту», «підносити і улєкшити кредит для селян через закладанє інституцій кредитових і філій в повіті». У статуті чітко вказувалися права і обов'язки дійсних членів, Загальних Зборів, Відділу, Наглядової Комісії, комітетів. Окремим положенням укладено положення про майновий фонд товариства [Борщівський обласний краєзнавчий музей, Фонди № 6990/К-97].

Крім того, протягом життя адвокат активно дописував на правничі теми у періодиці того часу. У другій половині XIX ст. серед селянства зростає читацька аудиторія. Вона потребувала нових фахово-господарських видань та просвітницької преси, які формували б громадську думку, національну свідомість, давали б правові роз'яснення для простого народу. Одним із таких часописів була газета «Батьківщина», редактор і засновник якої — Юліян Романчук. Найголовнішими співробітниками Ю. Романчука були Антін Дольницький та Михайло Дорундяк. І. Франко писав, що вони «<...> в різних річниках газети подавали популярні поучення про... юридичні справи, які торкалися близько селянського життя <...> М. Дорундяк помістив у річнику 1886 року поучення «Про ліцитацію селянських ґрунтів і як їй зараджувати».

У адвокатській практиці М/ Дорундяк фігурував у кількох гучних судових процесах. У 1897 році відбулись вибори до Віденського парламенту. Молоді адвокати активно розгорнули виборчу кампанію. На публічних зборах вони закликали народ до боротьби за свої громадянські і національні права. Після виборів це стало причиною низки політичних репресійних процесів. Першим був процес проти Семка Гладуна і двадцяти його товаришів з Березовиці Великої Тернопільського повіту. Адвокатами у процесах були: Кость Левицький, Лев Павенцький, Андронік Могильницький, Антін Горбачевський, Михайло Дорундяк, Лонгин Рожанковський, Володимир Зарицький, Степан Федак, Теофіл Кормош, Теофіл Дембицький, Володимир Дудикевич, Євген Олесницький, Андрій Чайківський, Іван Добрянський, — весь цвіт тодішньої галицької адвокатури.

Ще одна резонансна судова справа Михайла Дорундяка стосувалася захисту борщівських селян

від свавілля поміщиків під час сільськогосподарського страйку на Мельниччині у 1900 році. Фіналом цього протесту став судовий процес над 22 селянами з Борщівщини, який відбувся 6 серпня у Тернополі. На звинувачення прокурором ув'язнених у «злочині публічного насильства» українські адвокати з канцелярії Михайла Дорундяка провели блискучий захист. Під час слідства було виявлено масові зловживання землевласників проти своїх робітників, зібрано велику кількість звинувачувального матеріалу, що викривали незаконні дії повітового староства проти звинувачуваних. Навколо цієї справи розгорнувся великий скандал, що знайшов своє місце у тогочасній пресі. Щоб це все «згорнути», владі довелося домогтися закриття судового процесу, а вироком для підсудних стало адміністративне покарання.

Проте виснажлива політична та просвітницька діяльність, щоденний напружений життєвий ритм підірвали і так не міцне здоров'я адвоката. Михайло Дорундяк помер 31 серпня 1907 року у віці неповних 50 років, залишивши дружину і малолітню доньку Ірину. Єронім Калитовський про цю подію писав: «Дня 2 серпня 1907 р. в повітовім місті Борщеві, осередку полуднево-східньої части галицького Поділля, великий здвиг народа відпроваджував на місце вічного спочинку тлінні останки чоловіка, якого ім'я буде нерозривно злучене з історією культурного, економічного й політичного розвитку тої части нашої великої батьківщини. Два дни перед тим (31 липня 1907 р.) помер там др. Михайло Дорундяк, краєвий адвокат у Борщеві, а смерть його відчула глибоко вся українська громада цілої околиці, так інтелігенція, як і сільський нарід, яких він був через 13 літ смілим і енергічним речником і провідником».

Даниною пам'яті було присвоєння ім'я Михайла Дорундяка приватній українській «Рідній школі» у Борщеві, яка заснована 15 вересня 1927 р., проіснувала до приходу радянської влади в 1939 р. Його іменем названо одну із головних вулиць міста. Борщів'яни спромоглися віднайти і відновити могилу адвоката в центрі міста, яка була зруйнована в радянський період.

Підсумовуючи викладене, варто підкреслити, що український адвокат Михайло Дорундяк упродовж свого короткого життя віддано працював на ниві українського національного відродження. Він відіграв провідну роль в економічному, громадському

та політичному житті Борщівщини кінця XIX — початку XX століття, був лідером і організатором краю, незаперечним авторитетом серед місцевого українства.

Постать адвоката Михайла Дорундяка по праву повинна зайняти гідне місце серед численної когорти адвокатів, імена яких вписано в історію української

адвокатури. Натомість його життєвий та професійний шлях потребують ґрунтовного вивчення і чекають свого дослідника.

**Інформацію надав Центр досліджень
адвокатури і права при НААУ**

Джерела та література:

1. Андрусак Т. Теофіл Кормош — визначний діяч ЗУНР / Т. Андрусак // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, 2009. — С. 485.
2. Ворончак І. Шкільництво на Борщівщині / І. Ворончак. — Львів, 2003. — Ч. 1. — С. 71.
3. Дзюбан Р. До святкування 25-літнього ювілею літературної діяльності Івана Франка / Р. Дзюбан // Літопис Борщівщини. — 1996. — Вип. 8. — С. 132.
4. Довгошия П. Увійти в таємниці духу. Іван Франко і Борщівський край: науково-публіцистичне дослідження / П. Довгошия. — Вид. 2-ге, доп. і перероб. — Тернопіль: Астон, 2012. — 192 с.
5. Іваницька Б. Господарсько-фахові видання другої пол. XIX — поч. XX ст. в інформаційному полі Галичини: до проблем диференціації західноукраїнської преси / Б. Іваницька // Дежава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації. — 2014. — № 1-2. — С. 99.
6. Калитовський Є. Дорундяк М. / Є. Калитовський // Крушельницький Антін. Восьма читанка: поезія. — Відень, 1922. — 415 с.
7. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848 — 1914. З ілюстраціями на підставі споминів і документів / Кость Левицький. — Львів, 1926. — С. 329.
8. Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці XIX на початку XX століття: національна ідентифікація і професійна діяльність / Н. Мисак // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. — Випуск 5.
9. «Просвіта»: історія та сучасність (1868-1998): зб. матеріалів та документів, присвячених 130-річчю ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка / упоряд., ред. В. Герман. — К.: Вид. центр «Просвіта», Вид. «Веселка». — С. 108.
10. Романюк І. Спогади про Мельниччину та Борщівщину // Історичномеморіальний збірник Чортківської округи. Повіти: Чортків, Копичинці, Борщів, Заліщики. — Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1974. — С. 509.
11. Скочиляс І. Сільськогосподарський страйк 1900 року в Мельниччині (за матеріалами газети «Діло» / І. Скочиляс // Літопис Борщівщини. — 1993. — Вип. 3. — С. 25.
12. Скочиляс І. Інститут «Народний Дім» в Борщеві (1896-1939 рр.) / І. Скочиляс // Літопис Борщівщини. — 1992. — Вип. 1. — С. 16.
13. Скочиляс І. Інститут «Михайло Грушевський і Борщівщина» / І. Скочиляс // Літопис Борщівщини. — 1993. — Вип. 2. — С. 80.
14. Скочиляс І. Історія Борщівської «Просвіти» (до 100-річчя з часу заснування) / І. Скочиляс // Літопис Борщівщини. — 1993. — Вип. 2. — С. 21.
15. Тернопільський Енциклопедичний Словник / Передмова Геннадія Яворського. — Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. — Т. 1 (А-Й). — С. 526.
16. Трегуб М. Листи Романа Ярославича до Михайла Драгоманова / М. Трегуб // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Том ССХД. Праці Комісії спеціальних допоміжних історичних дисциплін. — Львів, 2000. — С. 629.
17. Фонди Борщівського обласного краєзнавчого музею. — № 6990.
18. Фонди Борщівського обласного краєзнавчого музею. — № 6075/Д-909.